

РЕЛОКАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ЗБЕРЕЖЕННЯ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Андрієнко Анна Денисівна

здобувач 1 курсу першого (бакалаврського) рівня навчання
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця
samsung132653@gmail.com

Луговий Богдан Владиславович

здобувач 1 курсу першого (бакалаврського) рівня навчання
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця
bodya051105@gmail.com

Релокація або переміщення бізнесу в інші регіони чи навіть країни стала актуальною у період пандемії та з початком воєнних дій.

Умови воєнного стану та невизначені перспективи підштовхують власників бізнесу уточнювати або зовсім докорінно переглядати стратегію власної поведінки. Роки пандемії та війна змусили вітчизняні підприємства усіх форм власності скорегувати або переглянути свої бізнес-стратегії. Частина власників з небезпечних регіонів країни задля його збереження прийняла рішення про релокацію в інші, більш безпечніші регіони.

Релокація підприємства, або перенесення бізнесу, є процесом переміщення компанії з одного місця на інше. Цей процес включає в себе перенесення фізичних активів, персоналу, обладнання та інших ресурсів.[1]

Питаннями релокації бізнесу займалися багато науковців. В таб.1 наведено найбільш вагомі дослідження з цих питань.

Таблиця 1

Висвітлення питань релокації в наукових працях зарубіжних дослідників

Дослідник	Наукова праця	Напрямок дослідження
Дженніфер Харісон (Jennifer Harrison)	Relocation of Businesses: A Literature Review on the Factors Influencing Companies to Move	розглядає різні чинники, які впливають на рішення компаній про релокацію та їхні ефекти
Донна Джонсон (Donna Johnson):	Corporate Relocation and Socio-Economic Development	проводила дослідження щодо взаємодії між релокацією підприємств та соціально-економічним розвитком,
Гарі Хатчер (Gary Hatcher):	The Impact of Business Relocation on Employee Turnover	зосереджується на аспектах економічної розвідки та впливу релокації на регіональний розвиток
Джордж Йоханссон (George Johansson)	The Economic Geography of the Relocation of Swedish Manufacturing	зосереджується на аспектах економічної розвідки та впливу релокації на регіональний розвиток
Лаура Ешман (Laura Eshman)	Strategies for Managing Corporate Relocation	орієнтовано на ефективність стратегій управління переїздом підприємств та їхнім впливом на бізнес
Карен Ламарр (Karen Lamar)	Corporate Relocation: A Framework for Analysis	розглядає концептуальний підхід до аналізу релокації підприємств та ключові фактори, що його визначають

Ці вчені внесли значний внесок у вивчення проблем релокації підприємств, проте слід зауважити, що це тільки деякі приклади існуючих наробок в цьому питанні і багато інших як закордонних та вітчизняних вчених та практиків займаються цим нагальним питанням.

Необхідно зазначити, що релокація бізнесу може приймати різні форми в залежності від потреб компанії та специфіки її діяльності

В середині березня 2022 року в Україні стартувала програма з переміщення українських підприємств із постраждалих від бойових дій регіонів. Вона має назву Програма релокації підприємств і створена з метою зберегти стійкість економіки України шляхом переміщення підприємств із територій, що наближені або перебувають у зоні бойових дій, до безпечніших регіонів Заходу України.

Значається, що релокація можлива до наступних регіонів, а саме: Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька, Вінницька, Волинська, Рівненська, Кіровоградська, Черкаська, Полтавська, Дніпропетровська та Київська (за виключенням Києва) області.

Головним перевізником є АТ «Укрзалізниця». АТ «Укрпошта» відповідає за доправлення обладнання до залізничних станцій, а також може бути оператором, забезпечуючи проходження блокувань, оформлюючи транспортні накладні та інші документи, що дають можливість компенсувати підприємству витрати на транспортування.

Реалізацію Програми регламентують:

Постанова КМУ № 305 від 17.03.2022 р. «Про особливості роботи акціонерного товариства “Укрпошта” в умовах воєнного стану», яка передбачає безоплатне перевезення майна підприємств, установ та організацій згідно з переліком, що його формує Міністерство економіки й передає до Міністерства інфраструктури;

Розпорядження КМУ № 246-р від 25.03.2022 р. «Про затвердження плану невідкладних заходів з переміщення в разі потреби виробничих потужностей суб'єктів господарювання з територій, де тривають бойові дії та/або є загроза бойових дій, на безпечну територію», яким затверджено план таких заходів.

Програма передбачає державну допомогу в підборі площ для розміщення виробництва; перевезенні й розселенні персоналу; доборі працівників у місцях дислокації після переїзду. Для того, аби всі учасники процесу релокації могли вільно контактувати одне з одним, створено платформу цифрової взаємодії на базі системи «Прозорро.Продажі» та одного з акредитованих у системі майданчиків E-Tender.

У квітні минулого 2022 року було запущено безоплатну платформу для допомоги в релокації бізнесу. Подавати заявки можуть як підприємства, що потребують переміщення, так і компанії, які готові надати для цього приміщення чи інші активи.

За статистичними даними на жовтень 2023 р найбільша кількість підприємств релокувалося до Львівської (30% релокованих підприємств), Закарпатської (17%), Чернівецької (11%), Івано-Франківської (8%), Хмельницької (7%) та Тернопільської (7%) областей.

Аналіз релокації бізнесу в Україні показав, що від початку повномасштабної війни і станом на кінець вересня 2023р. у більш безпечні регіони переїхало 840 підприємств, з них 667 вже працюють на новому місці. Завдяки релокації вдалося зберегти понад 35 тисяч робочих місць. Окрім того, роботу на релокованих підприємствах знайшли ще понад 7 тисяч осіб з тих регіонів, куди була здійснена релокація [2].

Серед релокованих підприємств, які вже відновили свою діяльність на новому місці, найбільшу частку складають: підприємства у сфері оптової та роздрібної торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів (40,24% від загальної кількості релокованих підприємств); переробної промисловості (31,71%); інформації та телекомунікацій (6,34%); професійної, наукової та технічної діяльності (5,85%); будівництва (4,15%).

Реалізація Програми релокації підприємств здатна створити передумови для максимально швидкого перезапуску їхньої діяльності й полегшення повоєнного відновлення економіки України.[3]

Таким чином, релокація підприємств в умовах війни стає дуже складною та болісною проблемою для більшості підприємств, які за географічним місцем розташування опинилися у небезпечних регіонах. Вона включає в себе певне коло особливих питань та ризиків. Військові конфлікти мають значний негативний вплив на соціально-економічне життя суспільства і тому релокація в цих умовах стає вкрай необхідною для забезпечення безпеки підприємства та його співробітників.

Список літератури

1. Власова В.П., Тарнавська І.В., Недоля Д.В. Бізнес-стратегія підприємства в умовах турбулентного зовнішнього середовища // економіка та суспільство N 42, с. 17-24

2. Релокація бізнесу: скільки компаній вже перемістили свій бізнес та куди. URL: <https://news.finance.ua/ua/relokaciya-biznesu-skil-ky-kompaniy-vzhe-peremistyly-sviy-biznes-ta-kudy>.

3. Собкевич О. Огляд реалізації програми релокації підприємств в Україні
Режим доступу: // <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-realizatsiyi-prohramy-relokatsiyi-pidpryyemstv-v-ukrayini>